

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive study) โดยศึกษา ณ จุดเวลาใดเวลาหนึ่ง (Cross - Sectional Study) เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยที่มีโคลอสโตมีย์ชนิดถาวรและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยที่มีโคลอสโตมีย์ชนิดถาวร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง (Population and Sample)

ประชากร (Population) คือ ผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาด้วยการผ่าตัดโคลอสโตมีย์ที่มารับบริการตรวจรักษาที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์

ประชากรเป้าหมาย (Target population) คือ ผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาด้วยการผ่าตัดโคลอสโตมีย์ชนิดถาวรที่มารับบริการตรวจรักษาที่แผนกผู้ป่วยนอกคลินิกศัลยกรรม โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์โดยมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้คือ

เกณฑ์การคัดเลือกผู้ป่วยเข้าศึกษา (Inclusion criteria)

1. ผู้ป่วยที่มีโคลอสโตมีย์ชนิดถาวร
2. มีอายุ 18 ปีขึ้นไป
3. สามารถอ่านหนังสือออกและสามารถตอบแบบสอบถามได้ด้วยตนเอง สามารถให้ข้อมูลเกี่ยวกับตนเองได้และยินดีให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมการศึกษา

เกณฑ์การคัดเลือกผู้ป่วยออกจากการศึกษา (Exclusion criteria)

1. ผู้ป่วยอาการหนักที่ต้องเข้ารับการรักษาตัวในโรงพยาบาล
2. ผู้ป่วยที่มีโรคทางจิตเวชขั้นรุนแรง

ประชากรที่จะทำการศึกษา (Sample) คือ ผู้ป่วยที่ได้รับการรักษาด้วยการผ่าตัดโคลอสโตมีย์ชนิดถาวรที่มารับบริการตรวจรักษาที่แผนกผู้ป่วยนอก คลินิกศัลยกรรม โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ที่มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ที่กำหนด ตั้งแต่เดือน ธันวาคม 2549 เป็นต้นไป จนกว่าจะได้รับตัวอย่างครบตามจำนวนที่กำหนดไว้

ขนาดตัวอย่าง (Simple Size)

คำนวณจากสูตรต่อไปนี้

$$n = \frac{Z^2 pq}{d^2}$$

n = ขนาดตัวอย่าง

z = ค่าวิกฤตที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 จากตารางการแจกแจง
ค่าปกติมีค่าเท่ากับ 1.96

p = ความชุกของคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยที่มีโคลอสโตมีย์⁽⁴⁷⁾ = 0.42

q = 1 - 0.42

d = ค่าความคลาดเคลื่อนสูงสุดที่ยอมรับได้ (maximum error)
เท่ากับ 10% = 0.1

$$n = \frac{(1.96)^2 (0.42)(0.58)}{(0.1)^2} = 93.58$$

ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาเท่ากับ 94 คน

การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ป่วยทุกรายที่ตรงตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้และอยู่ภายในระยะเวลาที่เก็บข้อมูลตั้งแต่เดือน
ธันวาคม พ.ศ. 2549 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2550 จนครบตามขนาดตัวอย่างที่กำหนดไว้

เครื่องมือที่ใช้วัดตัวแปร (Measurement)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งประกอบไปด้วยข้อมูลปัจจัยด้านบุคคล ปัจจัย
ด้านการเจ็บป่วยและการรักษา และปัจจัยด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเพื่อวัดสุขภาพจิต Hospital Anxiety and Depression Scale
ฉบับภาษาไทย (Thai HADS) ที่ได้รับการพัฒนาโดยนายแพทย์ธนา นิลชัยโกวิทย์ ภาควิชาจิตเวช
ศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี จาก HADS ฉบับภาษาอังกฤษของ Zigmond
and Snaith เป็นเครื่องมือคัดกรองปัญหาอาการวิตกกังวลและอาการซึมเศร้า โดยมีข้อคำถาม
ทั้งหมด 14 ข้อ ข้อที่เป็นเลขคู่จะเป็นคำถามเกี่ยวกับภาวะซึมเศร้า ส่วนข้อที่เป็นเลขคี่จะเป็น
คำถามที่เกี่ยวข้องกับภาวะวิตกกังวล แต่ละข้อจะมีคะแนน 0 - 3

การคิดคะแนนและแปลผล

การคิดคะแนนโดยจะรวมคะแนนเลขคู่เป็นคะแนนภาวะซึมเศร้า รวมคะแนนเลขคี่เป็นภาวะวิตกกังวล และนำคะแนนแต่ละส่วนมาแบ่งระดับคะแนนดังนี้

อาการวิตกกังวล คิดคะแนนข้อคี่ทั้งหมด (1, 3, 5, 7, 9, 11, 13) รวมกัน

อาการซึมเศร้า คิดคะแนนข้อคู่ทั้งหมด (2, 4, 6, 8, 10, 12, 14) รวมกัน

0-7 คะแนน คือผู้ป่วยไม่มีภาวะวิตกกังวล หรือ ภาวะซึมเศร้า

8-10 คะแนน คือสงสัยว่าผู้ป่วยอาจจะมีภาวะวิตกกังวล หรือ ภาวะซึมเศร้า

11 คะแนนขึ้นไป คือผู้ป่วยที่มีภาวะวิตกกังวล หรือ ภาวะซึมเศร้า

การวิจัยในครั้งนี้ได้ทำการคิดคะแนนและแปลผล โดยการรวมคะแนนผู้ป่วยที่มีโคลอสโตมีย์ในกลุ่มที่มีภาวะวิตกกังวลกับกลุ่มที่สงสัยว่ามีภาวะวิตกกังวล และรวมผู้ป่วยกลุ่มผู้ป่วยที่มีภาวะซึมเศร้ากับกลุ่มที่สงสัยว่ามีภาวะซึมเศร้าไว้ในกลุ่มเดียวกัน

ส่วนที่ 3 แบบวัดสภาวะการดำรงชีวิตต่อการมีโคลอสโตมีย์

ใช้แบบวัดสภาวะการดำรงชีวิตต่อการมีโคลอสโตมีย์ของพาดิลล่าและแกรนท์ (Padilla & Grant 1985) ซึ่งเป็นเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยที่ทำโคลอสโตมีย์ ที่สมจิต หนูเจริญกุล (Hanucharumkul 1998) ได้แปลและดัดแปลงข้อความเล็กน้อยเพื่อวัดคุณภาพชีวิตในผู้ป่วยมะเร็งที่ได้รับรังสีรักษาในประเทศไทยเมื่อปี 2531 มีข้อคำถาม 23 ข้อ เป็นคำถามด้านบวก 15 ข้อ และเป็นคำถามด้านลบ 8 ข้อ ลักษณะคำตอบในคำถามแต่ละข้อจะเป็นมาตราส่วนประเมินค่าเส้นตรงที่มีตัวเลขและกำกับด้วย (Linear Analog Scale) โดยที่ปลายสุดของเส้นตรงทั้ง 2 ด้านประกอบด้วยคำ 2 คำ ที่มีความหมายตรงกันข้าม ค่าคะแนนบนเส้นตรงจะอยู่ในช่วง 0 - 100 คะแนน ไม่มีเลขให้ 0 คะแนน และมีอย่างเต็มที่ให้ 100 คะแนน ระหว่างช่วงมีเลขกับช่วงละ 10 ในการตอบแบบสอบถาม ผู้ป่วยจะประเมินคุณภาพชีวิตในเรื่องต่าง ๆ ตามข้อคำถามและตอบโดยการเขียนเครื่องหมายกากบาทบนเส้นตรง ซึ่งมีค่าคะแนนตรงกับความรู้สึกของตนเอง

ข้อคะแนนที่เป็นด้านบวกได้แก่ ข้อ 1, 2, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 18, 20, 23

ข้อคะแนนที่เป็นด้านลบ ได้แก่ ข้อ 3, 4, 5, 16, 17, 19, 21, 22

นอกจากนี้สามารถแบ่งองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตออกเป็น 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านจิตใจ ได้แก่ข้อ 2, 9, 10, 14, 15, 18
2. ด้านร่างกาย ได้แก่ข้อ 1, 3, 7, 11, 13
3. ด้านภาพลักษณ์ ได้แก่ข้อ 5, 8, 19, 22
4. ด้านผลการรักษา ได้แก่ข้อ 6, 16, 17
5. ด้านโภชนาการ ได้แก่ข้อ 4, 12
6. ด้านการสนับสนุนทางสังคม ได้แก่ข้อ 20, 21, 23

การแปลผล

การแปลผลคะแนนรวม

คะแนนรวมของแบบสอบถามจะมีค่าตั้งแต่ 0 – 2300 คะแนน โดยที่คะแนนยิ่งมาก หมายถึง สภาวะการดำรงชีวิตต่อการมีโคลอสโตมียิ่งดี สำหรับคำถามด้านลบของข้อคำถามนั้น ๆ จะถูกกลับก่อนรวมกับคะแนนของข้อคำถามในด้านบวก เพื่อให้ค่าคะแนนเข้าใจง่ายและสะดวกต่อการเปรียบเทียบกับงานวิจัยอื่นๆ ผู้วิจัยจึงได้เทียบค่าคะแนนทั้งหมดให้อยู่ระหว่าง 0 – 100 ด้วยการหารค่าคะแนนรวมทั้งหมดของผู้ป่วยแต่ละรายด้วยจำนวนข้อ คือ 23 โดยเมื่อผู้ตอบรวมคะแนนทุกข้อได้คะแนนเท่าไรสามารถเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติที่กำหนด

เกณฑ์ Mean $\pm$ SD ดังนี้

คะแนน X = 37.71 คะแนน $\pm$ SD 9.57 แสดงถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี

คะแนน X = 62.31 คะแนน $\pm$ SD 11.17 แสดงถึงการมีคุณภาพชีวิตกลาง ๆ

คะแนน X = 80.42 คะแนน $\pm$ SD 7.11 แสดงถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

การแปลผลองค์ประกอบแต่ละด้าน

คะแนนในองค์ประกอบแต่ละด้านคิดได้จากคะแนนรวมจากข้อคำถามในด้านนั้นหารด้วยจำนวนข้อ แล้วนำมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติที่กำหนดโดยใช้เกณฑ์ Mean $\pm$ SD ขององค์ประกอบแต่ละด้าน

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

เครื่องมือตรวจชนิดคุณภาพชีวิตของพาดิลาและแกรนท์ฉบับแปลและดัดแปลงโดยสมจิต หนูเจริญกุล (Hanucharunkul 1988) ได้ผ่านการตรวจสอบความตรงตามเกณฑ์ (Criterion Validity) โดยการหาความสัมพันธ์ระหว่างค่าคะแนนคุณภาพชีวิตและความพึงพอใจจากการใช้เครื่องมือมาตรวจวัดความพึงพอใจจากการใช้เครื่องมือมาตรวจวัดความพึงพอใจในชีวิตของแคนทริล มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันเท่ากับ 0.81 และได้ทดสอบความเที่ยงของเครื่องมือ (Stability) โดยการวัดซ้ำ (Test-Retest) มีระยะห่างจากการวัดครั้งแรก 3 วัน ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สันเท่ากับ 0.88 และสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.89

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามเพื่อวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก (World Health Organization Quality of Life BREF : WHOQOL – BREF – THAI) ซึ่งเป็นแบบคัดกรองทางสุขภาพจิต : เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อยฉบับภาษาไทย (ที่ได้รับการพัฒนาโดย นายสุวัฒน์มัทนรินทร์กุล, นางจิระวรรณ ตันติพิวัฒน์สกุล และนางวนิดา พุ่มไพศาลชัย) ประกอบด้วยข้อคำถาม 2 ชนิด คือ ภาวะวิสัย (Perceived objective) และอัตวิสัย (self-report objective) ประกอบด้วย องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต 4 ด้านดังนี้

1. ด้านร่างกาย (physical domain) ได้แก่ ข้อ 2, 3, 4, 10, 11, 12, 24
2. ด้านจิตใจ (psychological domain) ได้แก่ ข้อ 5, 6, 7, 8, 9, 23
3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (social relationships) ได้แก่ ข้อ 13, 14, 25
4. ด้านสิ่งแวดล้อม (environment) ได้แก่ ข้อ 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22

ส่วนข้อ 1 และ ข้อ 26 เป็นตัวชี้วัดที่อยู่ในหมวดคุณภาพชีวิตและสุขภาพโดยรวม จะไม่รวมอยู่ในองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน

โดยมีข้อคำถามทั้งหมด 26 ข้อ มีข้อคำถามที่มีความหมายทางบวก 23 ข้อ และข้อคำถามที่มีความหมายทางลบ 3 ข้อ ข้อ 2, 9, 11 แต่ละข้อเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (rating scale) 5 ระดับ ให้ผู้ตอบเลือกตอบดังนี้

ไม่เลย	หมายถึง ท่านไม่มีความรู้สึกเช่นนั้นเลย รู้สึกไม่พอใจมาก หรือรู้สึกแย่มาก
เล็กน้อย	หมายถึง ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นนาน ๆ ครั้ง รู้สึกเช่นนั้นเล็กน้อย รู้สึกไม่พอใจ หรือรู้สึกแย่น้อย
ปานกลาง	หมายถึง ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นปานกลาง รู้สึกพอใจระดับกลาง ๆ หรือรู้สึกแย่อะระดับปานกลาง
มาก	หมายถึง ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นบ่อย ๆ รู้สึกพอใจหรือรู้สึกดี
มากที่สุด	หมายถึง ท่านมีความรู้สึกเช่นนั้นเสมอ รู้สึกเช่นนั้นมากที่สุด หรือรู้สึกว่าสมบูรณ์รู้สึกพอใจมาก

การให้คะแนนคุณภาพชีวิตเป็นดังนี้

ข้อคำถามที่มีความหมายทางบวก ข้อคำถามที่มีความหมายทางลบ

ตอบ ไม่เลย	ให้ 1 คะแนน	ให้ 5 คะแนน
ตอบ เล็กน้อย	ให้ 2 คะแนน	ให้ 4 คะแนน
ตอบ ปานกลาง	ให้ 3 คะแนน	ให้ 3 คะแนน
ตอบ มาก	ให้ 4 คะแนน	ให้ 2 คะแนน
ตอบ มากที่สุด	ให้ 5 คะแนน	ให้ 1 คะแนน

การแปลผล

คะแนนคุณภาพชีวิตมีคะแนนตั้งแต่ 26 – 130 คะแนน โดยเมื่อผู้ตอบรวมคะแนนทุกข้อได้คะแนนเท่าไร สามารถเปรียบเทียบกับเกณฑ์ปกติที่กำหนดดังนี้

คะแนน 26 – 60 คะแนน แสดงถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดี

คะแนน 61 – 95 คะแนน แสดงถึงการมีคุณภาพชีวิตกลาง ๆ

คะแนน 96 – 130 คะแนน แสดงถึงการมีคุณภาพชีวิตที่ดี

แบ่งระดับคะแนนคุณภาพชีวิต แยกออกเป็นองค์ประกอบต่างๆได้ดังนี้

องค์ประกอบ	คุณภาพชีวิตที่ไม่ดี	คุณภาพชีวิตที่ กลางๆ	คุณภาพชีวิตที่ดี
1.ด้านสุขภาพกาย	7 - 16	17 - 26	27 - 35
2.ด้านจิตใจ	6 - 14	15 - 22	23 - 30
3.ด้านสัมพันธภาพทางสังคม	3 - 7	8 - 11	12 - 15
4.ด้านสิ่งแวดล้อม	8 - 18	19 - 29	30 - 40
คุณภาพชีวิตโดยรวม	26 - 60	61 - 95	96 - 130

การหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามคุณภาพชีวิตโดยมีค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ 0.8406

13. การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

การศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองโดยดำเนินการเป็นขั้นตอนตามลำดับ ดังนี้

1. ผู้วิจัยขอหนังสือแนะนำตัวจากภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อเสนอเรื่องขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลยื่นต่อผู้อำนวยการโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ สภากาชาดไทยเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการทำวิจัย
2. ผู้วิจัยเข้าพบหัวหน้าหอผู้ป่วยแผนกผู้ป่วยนอกศัลยกรรมเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการวิจัย
3. ผู้วิจัยสำรวจรายชื่อผู้ป่วยที่มีโคลอสโตมีย์ชนิดถาวร ที่มารับการตรวจรักษาที่คลินิกศัลยกรรม แผนกผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
4. ขอความร่วมมือและชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อผู้ป่วยที่มีโคลอสโตมีย์ชนิดถาวร ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยในครั้งนี้และอธิบายวิธีสัมภาษณ์การตอบแบบสอบถามจนผู้ป่วยเข้าใจ รวมถึงการลงนามยินยอมเข้าร่วมศึกษาวิจัยในใบยินยอมให้ทำการวิจัยในมนุษย์จากผู้ป่วยและญาติก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล และจะใช้เวลาในการตอบแบบสอบถามใช้เวลาประมาณ 30 นาที
5. ผู้วิจัยตรวจสอบความครบถ้วนของข้อมูลและคำตอบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์
6. นำข้อมูลที่ได้ออกมาคิดคะแนนและวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติต่อไป

14. การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analysis)

นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์และตรวจสอบความถูกต้องอีกครั้งหนึ่งก่อนนำไปวิเคราะห์ทางสถิติ โดยใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/FW ดังต่อไปนี้

1. ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ใช้สถิติเชิงอนุมาน วิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตด้วยวิธี

2.1 ใช้สถิติ Chi-square test เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ กับคุณภาพชีวิต

2.2 ใช้สถิติ T- test เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ของคะแนนเฉลี่ยคุณภาพชีวิตกับปัจจัยต่างๆ

2.3 ใช้สถิติ Pearson's Correlation coefficient เพื่อใช้หาความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพชีวิตกับสภาวะการดำรงชีวิตต่อการมีโคลอสโตมีย์

2.4 ใช้สถิติ Stepwise Multiple Regression Analysis เพื่อหาปัจจัยทำนายคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยที่มีโคลอสโตมีย์ชนิดถาวร